

17 april 2012

Socialdepartementet
103 33 Stockholm
Dnr S2012/1273/FST

FSS yttrande till Socialdepartementet över betänkandet Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:6).

Sammanfattning

Föreningen Sveriges Socialchefer, **FSS, ställer sig bakom** utredningens uppfattning om att det förekommer fusk, handläggningsfel av olika slag och inte minst ett medvetet överutnyttjande inom personlig assistans och instämmer därför i huvudsak med de förslag utredningen har föreslagit. I övrigt väljer FSS att ge remissvar på de punkter som FSS tycker är centrala i betänkandet. Svaret följer redovisningen i betänkandets disposition.

FSS är dock kritisk till att utredningen anser att en motsvarande bestämmelse rörande retroaktiv ersättning från kommunen synes obehövlig. Kommunerna befinner sig i samma situation som Försäkringskassan med tillsvarande handläggningstider samt långa processer i domstol om ärendet blir överklagat. Processerna kan röra sig om år i vissa fall vilket gör det än viktigare att eventuell utförd assistans redovisas regelbundet.

FSS motsätter sig att Försäkringskassan föreslås få ännu längre handläggningstider, då detta kan innebära att kommunerna i högre grad än idag får gå in med provisoriska beslut i avvaktan på Försäkringskassans beslut. FSS anser att Försäkringskassan likväl som kommunen kan fatta provisoriska beslut i avvaktan på den enskildes ansökan om assistansersättning och bör så göra i ännu större utsträckning.

FSS anser, i likhet med Sveriges Kommuner och Landsting, att staten ska överta personlig assistans i dess helhet.

4.3.4 Landstinget som indirekt aktör

Utredningen pekar på att gränsdragningen mellan vad som avser sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen och vad som betraktas som egenvård är oklar. FSS delar denna åsikt. Vidare anser också FSS att Socialstyrelsens meddelandeblad från juni 2009 är där de gör avsteg från den bindande föreskriften och anger att anhöriga och personliga assistenter kan utföra hälso- och sjukvårdsuppgifter även utan medicinsk utbildning och att detta då ska betraktas som egenvård, är ogynnsam.

4.8.3 Vinstutveckling inom branschen personlig assistans

FSS är kritisk till att vinstmarginalerna inom personlig assistans är höga, att offentlig finansierad omsorg har blivit en attraktiv marknad för utländska riskkapitalbolag.

4.8.4 Skattefel och överutnyttjande inom branschen

FSS ställer sig bakom utredningens förslag (bilaga 2.1.2) att kostnader för jurister som finansieras av assistansersättningen måste upphöra, då beloppet är tänkt att täcka assistans riktad mot brukaren.

6.2.8 Assistansanordnare

Utredningen pekar på att det kan vara svårt att förstå hur en anordnare i detalj kunnat beskriva den sökandes hjälpbehov utan att ha haft möjlighet att kommunicera med personen ifråga på grund av dennes funktionsnedsättning. FSS anser att underlag som beskriver brukarens hjälpbehov måste styrkas genom intyg, utförda av legitimerad personal, som bygger på observation.

Vidare uppfattar FSS, i likhet med vad som presenteras i utredningen, att en del brukare och deras ombud ansöker om fler assistanstimmar än vad som är motiverat utifrån brukarens hjälpbehov för att undvika risken för att beviljas för få assistanstimmar.

6.2.9 Fusket

FSS menar att det måste ställas krav på de underlag, som används vid bedömning av personlig assistans, måste bygga på fakta och inte på den enskildes beskrivningar av sin funktionsnedsättning/sjukdom.

6.6.6 Övervältring

FSS delar uppfattningen om att det tydligare måste klargöras vad som är sjukvård kontra egenvård inom ramen för personlig assistans och håller med om att det kan ifrågasättas om exempelvis respiratorvård är att betrakta som egenvård då det är en livsuppehållande åtgärd.

7.4 Sammanfattande problemskrivning

Utredningen visar på problemområden avseende myndighetsutövningen av personlig assistans. FSS delar till stor del denna bild, till exempel att personlig assistans är ett svårt ärendeslag, att handläggningen omfattas av tidspress och att handläggaren ofta hamnar i en svår situation genom att vara ensam i utredningsarbetet när stödbehoven ska utredas.

8.2.5 Barn i åldern 0-15 år med assistansersättning

FSS uppfattar att gruppen barn som ansöker om personlig assistans ökar konstant och delar utredningens tolkning att bestämmelser som är vagt utformade ger utrymme för olika tolkningar samt glidningar i praxis vilket kan ligga till grund för ökningen.

9.1.2 Starka ekonomiska incitament i kombination med svaga kontrollinstrument

FSS delar utredningens uppfattning om att assistansersättningen innehåller starka ekonomiska incitament som kan styra agerandet hos olika aktörer samt att detta incitament inte får vara centralt, utan styras av brukarens egentliga hjälpbehov. Dessutom måste kontrollen skärpas avseende hur de beviljade timmarna nyttjas.

9.4 Överutnyttjas assistansersättningen?

FSS tillstyrker utredningens konstaterande att vissa anordnare endast tar sig an brukare med enklare behov medan svårare och därmed dyrare ärenden har kommunerna oftast ta ansvar för.

10.1 Regelsystemets konstruktion

Utredningen visar att uppdelningen av kostnadsansvaret för personlig assistans inte är optimal. Ett exempel är då den sökande ansöker om personlig assistans hos både kommunen och Försäkringskassan. Då kan den sökande använda kommunens beräkning av timmar i en rättsprocess mot Försäkringskassan och vice versa vilket inte är gynnsamt för varken myndighet eller brukare.

FSS instämmer också med utredningens ståndpunkt att ingen myndighet har ett ansvar för eller intresse av att hålla tillbaka en oförutsedd kostnadsutveckling av assistansen ut ett övergripande perspektiv. FSS anser att detta skulle lösas med att en huvudman blev ansvarig för all personlig assistans.

FSS stödjer också utredningens påpekande om att många av lagens bestämmelser avseende personlig assistans är vagt formulerade och ger utrymme för godtyckliga bedömningar.

11.4 Frågeställningar som bör utredas vidare

FSS instämmer i att frågan om rätten till insats om inte behoven tillgodoses på annat sätt, till exempel om brukaren föredrar att få personlig assistans framför att genomgå rehabilitering, bör utredas vidare. Utredningen pekar också på att det i lagstiftningen finns ett behov att precisera och klargöra vad som ska räknas till andra personliga behov, kommunen tillstyrker även detta.

Schablonbeloppets konstruktion bör också ses över, som förslås i utredningen, så att den inte motiverar ett överdrivet ekonomiska incitament att utöka antalet assistanstimmar.

12.1 Skärpta krav för tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans m.m.

Utredningen pekar på att tillståndshavare löpande måste kunna förvalta och på ett korrekt sätt använda de stora summor pengar som en anordnare får ta emot i assistansersättning. FSS tillstyrker förslaget då det alltför ofta vänder sig privata anordnare till kommunerna som behöver hjälp avseende administration av assistansersättningen, som egentligen ingår i uppdraget att vara assistansanordnare.

12.3 Skyldigheter för anordnare av personlig assistans att tillhandahålla all assistans

FSS ställer sig bakom förslaget att den som har tillstånd att driva verksamhet med personlig assistans ska vara skyldig att tillhandahålla all assistans som en assistansberättigad är beviljad.

12.6 Krav på den som anställs som personlig assistent

FSS tillstyrker utredningens förslag om att personlig assistans inte kan utföras av vissa personer och under vissa förutsättningar som till exempel att assistenten är under 18 år, saknar arbetsförmåga eller om assistentens arbetstid överstiger den tid som anges i lagen om arbetstid.

12.7 Anhöriga som personliga assistenter

FSS ställer sig bakom utredningens förslag som innebär att den assistansberättigade samtycker till att Försäkringskassan respektive kommunen samt Socialstyrelsen får inspektera utförandet av assistansen i den assistansberättigades bostad.

12.8 Återkrav av felaktigt utbetald assistansersättning

FSS tillstyrker förslaget om att återkrav ska kunna riktas inte bara mot brukaren utan även mot ställföreträdare eller anordnaren av assistansen som tagit emot medel för brukarens räkning.

12.9 Förutsättningar för retroaktiv ersättning för personlig assistans

FSS tillstyrker förslaget om att redan i samband med ansökan om personlig assistans ge in anställningsavtal för assistenten, lämna erforderliga underlag om denne person samt löpande redovisa den assistans som utförs i avvaktan på beslut om personlig assistans.

FSS är dock kritisk till att utredningen anser att en motsvarande bestämmelse rörande retroaktiv ersättning från kommunen synes obehövlig. Kommunerna befinner sig i samma situation som Försäkringskassan med tillsvarande handläggningstider samt långa processer i domstol om ärendet blir överklagat. Processerna kan röra sig om år i vissa fall vilket gör det än viktigare att eventuell utförd assistans redovisas regelbundet.

12.10 Barn ska garanteras vård, habilitering och utbildning

Utredningens förslag är bra och FSS ställer sig bakom detta.

12.11 Myndighetssamarbete m.m.

FSS ställer sig bakom förslaget att det införs skyldighet för kommunen att anmäla till Försäkringskassan om någon som uppbär assistansersättning beviljas någon annan insats från kommunen som till exempel gruppboende samt att anmäla om kommunen får kännedom om något som tyder på att assistansersättningen används för något annat än personlig assistans. FSS delar utredningens uppfattning om att kommunen har särskilda förutsättningar att uppmärksamma om allt inte står rätt till och eftersom kostnadsansvaret för personlig assistans är delat har kommunen således också ett eget intresse av att förhindra fusk.

13.1 Ökad tyngd åt det första beslutet om beviljande av assistansersättning

Förslaget om att Försäkringskassan ska tillföras medel för att kunna betala för egna utredningar av opartiska specialister stödjer FSS.

13.3 Organisation och styrning

Utredningens förslag om Försäkringskassans handläggning av nyansökningar är i de flesta delarna bra. Dock motsätter sig FSS att Försäkringskassan föreslås få ännu längre handläggningstider, då detta kan innebära att kommunerna i högre grad än idag får gå in med provisoriska beslut i avvaktan på Försäkringskassans beslut. FSS anser att Försäkringskassan likväl som kommunen kan fatta provisoriska beslut i avvaktan på den enskildes ansökan om assistansersättning och bör så göra i ännu större utsträckning.

Särskilt yttrande – Sveriges kommuner och landsting, SKL

FSS delar SKLs uppfattning om att det är ökningen av antal timmar per brukare som är den viktigaste förklaringen till kostnadsökningen och kostnadsövertäckningen påverkas mycket marginellt av kommunernas agerande.

Vidare delar FSS SKLs ståndpunkt att det viktigt med ett klarläggande av inställningen till egenvård inom personlig assistans. Vidare bör det utredas om att införa en ändring i regelverket så att brukare inte kan välja assistansersättning om det konstaterats att ett behov kan tillgodoses genom hjälpmedel eller bostadsanpassning.

FSS stödjer SKLs förslag om att staten ska ta över personlig assistans i sin helhet.

Bilaga 2: Möjlig ny reglering av schablonersättningen

FSS anser att utredningens yttrande om en alternativ konstruktion av schablonbeloppet är mycket intressant och värd att utreda vidare. FSS stödjer förslaget om att juridisk hjälp inte bör täckas av schablonersättningens administrationskostnader. Vidare tillstyrker FSS också förslaget om att ersättning i och med den nya modellen skulle kompensera för förhöjda ersättningar samt sjuklönekostnader, vilket skulle innebära minskade kostnader för kommunerna när det gäller administration och ersättningar för sjuklöner.

Avslutningsvis är FSS överens med utredningen om dess antagande att om den nuvarande schablonersättningen ersätts med modellen som utredningen identifierat, innebär det besparingar och effektiviseringar både hos stat och kommun.

För Föreningen Sveriges Socialchefer

Lotta Persson
ordförande